

upoznati i prihvatiti, te činjenica, s druge strane, da ljudi današnjice jako malo izdvajaju vremena za čitanje, potaknulo je autora na izdavanje ovog kratkog prikaza vjere. Može se vidjeti već u predgovoru da autor polazi od iskustava mnogih kateheta koji su suočeni s problemom katehizacije odraslih osoba: Odakle početi? S čime početi, i kako?

Kod mnogih odraslih koji žele biti poučeni u vjeri često nastaje zbrka pojmova koji se rabe u vjerskom nazivlju. Zato autor kratko tumači što znači danas riječ *vjerovati* kad se osjeća veći problem vjere u praktičnom životu nego u teoretskom. Vjerovati kršćanski znači vjerovati ne u nekoga bezličnog Boga, nego u Oca koji nas želi imati uza se kao svoju djecu, braću, prijatelje i svoje suradnike. Kršćanski vjerovati ne znači samo vjerovati u Boga, nego još više vjerovati Bogu, da je on izvor naše sreće i radosti, da on naš život vodi k svome cilju, unatoč svemu zlu i svim životnim nedaćama. Ta se vjera rađa, raste, cvate i donosi plodove u zajednici koju zovemo Crkvom. To je vjera apostola koji su je primili od Isusa i tu vjeru želimo dalje predati. Tu vjeru ispovijedamo u Apostolskom vjerovanju.

Boga, u kojega i kojemu mi vjerujemo, slavimo u našim i po našim molitvama. Te naše molitve mogu biti osobne i privatne, javne i službene molitve Crkve. Najljepša molitva i uzor svih molitava jest molitva *Očenaša*. Autor nam dalje donosi i druge osnovne molitve i njihovo kratko tumačenje.

Više od riječi često nam govore znakovi. I Bog se u povijesti spasenja objavljivao u znakovima. Za vrijeme svoga zemaljskog života Isus je dao svojoj Crkvi znakove posvećivanja koji će nas zauvijek učiniti Božjim prijateljima, Božjom djecom. U drugom dijelu ove knjižice autor nam kratko predsta-

vlja tih sedam znakova ili sakramenata od kojih Crkva živi.

U trećem poglavlju pod naslovom *Kako živjeti Evandjelje* autor nam govori o Deset zapovijedi koje se mogu sažeti u dvije: Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim i svom snagom svojom a bližnjega svoga kao samoga sebe. Na kraju, u dodatku, držeći se stare dobre metode, donosi pitanja za provjeru znanja.

Smatram da je knjižica dobra i da bi trebala doći u ruke svima onima koji se počimaju zanimati za vjeru. Iako autor ne donosi ništa novo, sama činjenica da je ovo treće izdanje knjižice o kojoj je riječ, dovoljno potvrđuje njezinu potrebu i prikladnosti u našoj svagdašnjoj katehizaciji odraslih.

Mato ANTUNOVIĆ

Neven Jovanović i Tamara Tvrtković, *Latinski za pravnike – Latinitas iuridica*, Zagreb, Pravni fakultet, 1998., 351 str.

Pojavom ovog udžbenika u sveučilišnoj nastavi započinje novi, ugodniji i suvremen način usvajanja znanja latinskog jezika i ozračja iz kojega je poniknula pravna znanost, a s njom i pravno nazivlje. Svježina, raznovrsnost i ležernost predočavanja gramatičkih cjelina razbile su onu negdašnju surovost koja je pri učenju latinskog *ad nauseam* dovodila mnoge studente i bila im gotovo nesavladivom zaprekom u studiranju prava. Presretni su bili studenti od kojih se nije zahtijevalo polaganje latinskog jezika za izlazak na ispit iz rimskog prava. Sada je pak, s obzirom na njih, stanje dovedeno *ad absurdum*. Naime, studenti koji ne moraju polagati latinski mogu samo zavidjeti kolegama koji su na to obvezatni, a latinski uče po udžbeniku o kojem je ovdje riječ. Oni su učili opći latinski

s istim gramatičkim pravilima koja i ovi svladavaju, no na mnogo humaniji način, u jednom razumnijem opsegu i na konkretnim tekstovima, tj. na izvornoj rimskoj pravnoj literaturi.

Liber dignus laude ima, može se reći, tri osnovna po opsegu nerazmjerna dijela: *vježbe* (str. 1–278), *dicta et sententiae* (str. 279–310) i *latinsko-hrvatski rječnik* (str. 311–341). Prvi dio je razdijeljen u 60 odjeljaka koji se doista s punim pravom nazivaju vježbom. Vježbe u ovom udžbeniku potpuno su razbile onaj uobičajeni pojam vježbe stečen iz udžbenika latinskog jezika, tj. model Gortan–Gorski–Pauš rabljen u dugovjekim *Elementa Latina* (odnosno *Lingua Latina I. i II.*) kao i onaj noviji model Salopek–Šešelj–Škiljan, dobro nam znan iz udžbenika *Orbis Romanus I.*

Udžbenik *Latinski za pravnike* obiluje raznovrsnim vježbanjima u kojima student mora »rabiti«, da reknem, i glavu i ruku. U nekim zadacima dopunjava ispuštenu riječ u rečenici na latinskom ili hrvatskom, u nekim dopisuje oblike, u nekim uočava razliku između teksta na latinskom i »slobodnog« prijevoda na hrvatskom, nekada prevodi čitavu rečenicu s latinskog na hrvatski ili obratno, nekada pak samo dio rečenice, itd. Uvriježeno poimanje sintagme *Dicta et sententiae* (izgrađeno na udžbenicima Gortan–Gorski–Pauš ili Doroughyevu *Blagu latinskoga jezika*, odnosno *Florilegiju latinskih izreka* Ante Romca) samo je djelomično sačuvano, ali je i tada pristup k njima angažiraniji, bilo da se u njima traži prepoznavanje određenoga oblika ili sintaktičke cjeline ili pak uporaba neke izreke u konkretnoj situaciji, odnosno student mora znati hoće li upotrijebiti ovu ili onu izreku u određenom slučaju. Takvim se pristupom ne traži *bubanje* izreka, nego student uviđa kako sebe dovodi u nela-

godnu situaciju ako ne zna tu izreku. Nužno je reći da se rubrika *Dicta et sententiae* u ovom udžbeniku rabi u mnogo širem smislu nego smo naviknuli. Ima i slučajeva kada se izreka nalazi u nekom drugom odjeljku vježbe (ne samo u tzv. rubrici *Dicta et sententiae*), gdje služi za potvrdu uporabe nekoga gramatičkog pravila ili upoznavanje oblika. Inače u udžbeniku nisu odijeljene sintaksa i morfologija, pa je i s toga gledišta nov, a ta je novost, čini se, vrlo praktična. Taj dovtljiviji postupak, kao jedan od važnijih čimbenika, omogućava da se ležerno za 60 sati obradi sve gradivo. Dakle, i vuk sit i koze na broju.

Osim morfologije i sintakse latinskoga jezika, student prava može iz ovog udžbenika naučiti obilje stručnih naziva i izraza u njihovu izvorištu, tj. na izabranim tekstovima iz klasične pravne literature, a rjeđe iz književnog teksta rimskih pisaca, kao što je, primjerice, Plaut, *Aveti* u XXI. vježbi. Od klasičnih pravnih pisaca, izborom tekstova, zastupljeni su Justinijan, Julije Paulo, Domicije Ulpijan, Juvencije Celzo, Sekst Cecilije Afrički, Servije Sulpicije Ruf, potom Zakon XII. ploča, Zakon Elija Sencija, te veći broj nadgrobničkih natpisa u kojima se rabe pravne formule i drugi pravni nazivi. Svaki je tekst popraćen (dobrim) komentarom, a najčešće je razrađen zadacima ili uvježbavanjem novoga gramatičkog gradiva. U prvih su desetak vježbi navedene i nove riječi što studentima omogućuje brže svladavanje vježbe i upućuje ih se na pronalaženje riječi u rječniku koji se nalazi na kraju udžbenika.

Ilustracije, slike i crteži, sastavni su dio poučavanja, a katkad zorniji od samih objašnjenja, primjerice na str. 91., 101., 138., 237. itd.

Gramatička se pravila rjeđe izlažu kako je to bilo dosad u nas, a češće se

do njih dolazi posredno s pomoću rješavanja zadataka i vježbanja. Ima primjera kad se u objašnjavanju pravila ide na štetu egzaktnosti, samo da bi se ohrabrilo korisnika kako on to već zna ili može pomoću poznatog prepoznati novi nepoznati oblik, primjerice, tvorba participa prezenta aktivnog (str. 213) ili tvorba indikativa imperfekta glagola *sum, esse fui* (str. 185). Tu je upoznavanje s novim oblicima započeto rečenicom: »Već znate da ...«, dakle, završetci: *-am, -as, -at, -amus, -atis, -ant* u tvorbi indikativa imperfekta glagola *sum, esse, fui* (str. 185) već su vam poznati iz tvorbe indikativa prezenta aktivnog glagola prve konjugacije koji glase: *-o, -as, -at, -amus, -atis, ant*, (str. 17). Tu nije objašnjena uporaba i podrijetlo vokala *-a-* u tvorbi ind. imperfekta glagola *sum, esse, fui* nego je neizravno on izjednačen s vokalom *-a-* kod ind. prezenta aktivnoga glagola prve konjugacije. Držim propustom što u udžbeniku nije objašnjeno kako se tvore futur prvi aktivni (str. 252) i futur prvi pasivni (str. 253). Ozbiljna zamjerka je što autori nisu nigdje objasnili kako se tvori prezentska osnova glagola, iako se na nju pozivaju kad objašnjavaju, primjerice, tvorbu perfektne osnove na *-vi* glagola 1. i 4. konjugacije (str. 111), zatim tvorbu gerunda (str. 136) i gerundiva (str. 159), tvorbu participa prezenta aktivnog (str. 213), te tvorbu indikativa imperfekta aktivnog (str. 257) i pasivnog (str. 258). U objašnjenju se na stranici 209. nalazi kontradikcija. Naime, u jednoj se rečenici na latinskom i hrvatskom kaže: »*Po rimskom običaju dan počinje od sredine noći, a završava sredinom sljedeće noći.*« i odmah potom slijedi: »I dan i noć bili su podijeljeni na 12 sati. *Sexta hora diei* (tj. šesti sat dana) bila je u podne, a *sexta hora noctis* (tj. šesti sat noći) u ponoć.« Čini mi se da rečenice

kao: »Prljavi Harry imao je *magnum.*« ne bi trebalo stavljati u tzv. rubriku *Dicta et sententiae*.

Tih nekoliko opaski koje navedoh, za deskriptivnu gramatiku na ovoj početnoj razini učenja, držim da se ne bi moglo niti bi smjelo smatrati pogreškama. Zanemare li se one, onda se ovaj udžbenik treba pohvaliti i ne ostaje drugo doli isticati njegove dobre strane kojih, doista, ima mnogo.

In summa: »Oskudica primjedbi, obilje pohvala« mogao bi reći zavidnik. Ja se pak veselim što sam vrsnom izradbom ovog udžbenika prisiljen izricati mnoge pohvale i što mi autori nisu omogućili pronaći neku ozbiljniju primjedbu. A sad se ipak moram pokoriti naredbi s ilustracije na stranici 138.: »*Fac finem loquendi!*«

Pavao KNEZOVIC

Ulrich BÄUMER, *Hoćemo samo tvoju dušu. Rock scena i okultizam*, (s njemačkog prevela Višnja Bartolović), HKZ »Mi« – »Euroliber«, Zagreb 1998.

Danas se ne samo među znanstvenicima nego i u široj javnosti redovito pruža otpor govoru o valu okultnoga koji je zahvatio naše stoljeće i zapadnu kulturu općenito, a osobito s pojavom novih glazbenih trendova pedesetih godina našega stoljeća. Za djela koja sustavno i argumentirano istražuju posljedice koje donosi mladenačko »koketiranje« s magijskim, okultnim i ezoteričnim, javnost nema sluha. Zato je kao potpora novinskim napisima, najčešće samo katoličkih medija, hvaljevrijedna knjiga »Hoćemo tvoju dušu« njemačkog autora Ulricha Bäumera. U knjizi koju je obznanila Hrvatska katolička zajednica »Mi« i zagrebački »Euroliber« prikupljeni su brojni podaci i nevjerovatna otkrića o pojedinim